

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا وَنَبِينَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ
وَعَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَاللَّعْنَةَ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ

وَ مَا أَنَا يَا رَبِّ وَ مَا خَطَرِي هَبْنِي بِفَضْلِكَ وَ تَصَدَّقْ عَلَيَّ بِعَفْوِكَ أَيُّ رَبِّ جَلَلْنِي بِسِتْرِكَ وَ اعْفُ
عَنْ تَوْبِيخِي بِكَرَمٍ وَ جِهَةٍ فَلَوْ اطَّلَعَ الْيَوْمَ عَلَى ذَنْبِي غَيْرَكَ مَا فَعَلْتَهُ وَ لَوْ خِفْتُ تَعْجِيلَ الْعُقُوبَةِ لَاجْتَنَبْتُهُ لَا
لِأَنَّكَ أَهْوَنُ النَّاطِرِينَ وَ أَخَفُّ الْمُطَّلَعِينَ بَلْ لِأَنَّكَ يَا رَبِّ خَيْرُ السَّاتِرِينَ وَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ وَ أَكْرَمُ
الْأَكْرَمِينَ.

ای خدای من! ای پروردگار من! من چه موقعیتی در دستگاه تو و در پیشگاه تو دارم؟ چه
وزنی دارم، چه شأنی دارم، که حالا من را ببخشی یا من را نبخشی، چه کم می شود خلاصه از تو که من
را ببخشی، چی کم می شود؟ چه نقصی بر تو می آید که از من درنگذری؟ حضرت در اینجا خودش را
یک پر کاهی به حساب می آورند که در یک اقیانوسی افتاده و این اقیانوس این پر کاه را با خودش این
طرف و آن طرف می برد و این از خودش هیچ گونه اختیاری ندارد، هیچ اراده ای ندارد که بخواهد در
قبال اراده این امواج مقاومت کند. یعنی با این حساب حضرت دارند با خدا تخاطب می کنند.

یک شخصی که اصلا در این وادی به حساب نمی آید اصلا او را نمی بینند. ما مثلا در میان
خودمان وقتی که صحبت می کنیم یک شخص می گوید مثلا من چه کارت می کنم، فلان می کنم تو خیال
کردی، من به حسابت می رسم؛ می گوئیم بابا تو کی هستی؟ اصلا چه رقمی هستی که ما بخواهیم به تو
نگاه کنیم؟ مثلا تو چه رقمی هستی؟! آیا ما با خودمان و در محاورات خودمان، در صحبت های خودمان

نمی‌گوییم؟ حالا حضرت دارند به خدا عرضه می‌کنند خدایا ما اصلا در این دستگاه تو چه رقمی هستیم که حالا تو بخواهی ما را ببخشی یا نبخشی؟ حالا ببخشی چه از تو کم می‌شود یعنی چه نقصانی پیدا می‌کنی؟

چندی پیش داشتم در جایی صحبت می‌کردم، می‌گفتم که واقعا آدم از این دریای بی‌کران ولایت در عجب است، آن در عجب بودن هم به خاطر جهالت خودمان است ها! ما وقتی که وارد مشهد می‌شویم در همان مدخل ورودی فرودگاه یک روایتی که از امام رضا علیه‌السلام نقل شده نوشته‌اند، خود روایت که به عربی هست و به فارسی و انگلیسی هم ترجمه شده.

حضرت می فرمایند: کسی که من را در غربتم زیارت کند؛ هم درجه من در بهشت خواهد بود درحالی که آمرزیده می شود. انسان اصلاً تصور یک همچین مطلبی نمی تواند بکند، آخر چطور می شود کسی که حضرت را زیارت کند و بعد حضرت می فرمایند هم درجه من در بهشت خواهد بود. البته خب از آنجایی که خود مقام ولایت یک حقیقت ساریه و جاریه ای است در همه عوالم وجود و در هر مرتبه، معنایش این است که در آن طرف، من در هر مرتبه ای که آن شخص در آن مرتبه قرار دارد حضور دارم. چون مرتبه حضرت مرتبه ای است که ما لای تصور است، قابل تصور نیست، قابل توهم نیست، قابل تفکر نیست. آن سعه وجودی که مربوط به امام علیه السلام است آن سعه وجودی قابل ادراک ما نیست. و همین طور افراد مختلف در آنجا برحسب مراتبی که دارند و برحسب آن درجات و سعه وجودی که به واسطه معرفت شان برای آنها پیدا می شود در آنجا قرار می گیرند؛ در همان جا حضور حضرت را احساس می کنند و مشاهده می کنند نه به چشم، بلکه به وجدان و به شهود و به احساس که یک حقیقتی است بالاتر از دیدن و رویت ظاهر، خود نفس وجود آن حضرت را در آن مرتبه احساس می کنند.

و این نیست جز اینکه یک اقیانوس بی کرانی است ولایت امام علیه السلام، که هر کسی را در هر رتبه ای که هست در درون خودش هضم می کند و فانی می کند و در درون خودش محو می کند. حضرت در اینجا می خواهند بفهمند یک قدم از تو به سمت ما برداشته بشود، تا اینکه آن پاسخ ما را ببینی و پاسخ ما را ادراک کنی و برای ما فرقی نمی کند. وقتی یک اقیانوس بی سر و تهی را شما مشاهده می کنید، چه در این اقیانوس یک کشتی حرکت کند چه یک بلم حرکت کند چه تفاوتی دارد، دو تا بلم حرکت کند مگر از آب اقیانوس اضافه می شود یا کم می شود. یک اقیانوسی است که اصلاً کشتی مثل یک پر کاهی می ماند که در این فضا این پر کاه آمده و هضم شده و آنها را گرفته است.

و این مطلب را ما در ارتباط با بزرگان رضوان الله علیهم مشاهده می کردیم که آنها نسبت به شاگردانشان یک همچین وضعی داشتند. بعضی از شاگردانشان وقتی که می آمدند پیش آنها در تصورشان این بود که ما آمدیم، ما! ما! این ما خیلی مثل اینکه مقام و موقعیت دارد ما آمدیم اینجا، آمدیم در این بیت، آمدیم در این مجلس، این آقا فرض کنید که ده تا شاگرد داشت الان شده یازده تا، یازدهمی چه یازدهمی و چه حسابی دارد. واحد کالف است. آن ده تا به یک طرف این یازدهمی به یک طرف. من اینها را می دیدم ها! اینها را برای شوخی عرض نمی کنم ما اینها را می دیدیم و حالاتشان را

مشاهده می کردیم و در درون اینها سیر می کردیم و برای خود تصویری می کردیم، تصورات
و توهمات برای خودمان داشتیم.

یک وقتی یکی از اینها خدا حفظش کند الان هم است ان شاءالله خدا به همه ما توفیق بدهد که بتوانیم خلاصه این باقی عمرمان را با تنبه و توجه طی کنیم، حالا هر چه بود گذشت. می گفت که صحبت یک شخصی بود از بزرگان حالا اسم نمی برم چون فوت کرده و مدتی شاگرد مرحوم آقا بود و هر هفته پیش ایشان می آمد و ... یک دفعه به من می گفت که برای این مکتب همین بس که یک همچنین شخصیتی دارد می آید در اینجا و خلاصه این پذیرفته و تسلیم شده و خلاصه در اینجا پا گذاشته، نه آقای فلان و فلانی یک اسم هایی می برد که اینها بود و نبودشان که تفاوتی نمی کند، بود نبودشان یکی است. خلاصه بی رودربایستی [بگویم که] آمدن این ارزش و بها داده به این مکتب و به این مدرسه و بیت و خلاصه دستگاہ و اینها. ما یک قدری در احوال او نظاره کردیم و یک نگاه بله چه عرض کنم عاقل اندر ... در او انداختیم و چیزی نگفتیم. و اگر منتسب نبودم من به این بیت پاسخ او را می دادم که هزار مانند این، پر گاهی در اینجا ارزش ندارد، پر گاهی ارزش ندارد.

اگر ارزشی داشته باشیم از صدقه سر این درگاه است که برای ما پیدا می شود، نه اینکه بیایم اینجا ارزش بدهیم. مرده شور آن مکتبی را ببرند که ارزشش با آمدن این و آن بخواهد پیدا شود. مگر اینجا هیئت است عزیز من؟ آقا بفرمایید، آقا بفرمایید، سر کوچه پارچه بزنند و نمی دانم سر خیابان پارچه بزنند، تو را بخدا بیاورد آقا مجلس ما شرکت کنید فلان است. این حرفها چیست؟! هزار مانند او باید به در یوزگی و گدایی و التماس و التجاء و ابتهال و گریه و ناله و زاری درآیند، تا نیم نگاهی از آن طرف بر اینها شود. حقانیت این مکتب به این است که این آمده؟! اولاً این که نیامده بود و کی گفته آمده، حالا بر فرض هم که آمده به همان مقدار که آمده به همان مقدار ارزش دارد، بقیه چیزهایش که ارزش ندارد بقیه چیزهایش نوار است، ضبط صوت است، فایل است.

آن جوهره ای که پیدا کرده ... این خیلی کلام امام سجاد عجیب است، حضرت می فرماید و ما انا یا رب و ما خطری، اصلاً من کی هستم اینجا من کی هستم در این دستگاہ تو که حالا بخواهم عرض اندام کنم که خدایا من را ببخش، نبخش؟ اصلاً من کی هستم؟ تو با نبخشیدنت چه کم می شود؟ من یک سوالی الان از رفقا می کنم از دوستان می کنم، این مسائلی که ما در این عالم می بینیم، مطالبی که در این عالم می بینیم، پدیده هایی که می بینیم این مقداری را که دیدیم و مورد مشاهده ماست، آن مقداری را که ندیده ایم بین چه خبر است، آن را ببین چه خبره! همین مقداری که فعلاً در مشاهده

ماست در عالم ماده، در همین آسمان و زمین، این مسائلی که داریم مشاهده می‌کنیم خب با توجه به مسائل جدید و امثالهم چقدر برای ما عجیب است خب از آن طرف هم می‌دانیم این کار خداست دیگر، خدا اینها را خلق کرده، خدا اینها را به وجود آورده، خدا از وجود خودش اینها را بروز داده، ظهور داده.

مثل یک خطاطی که نشسته و قلم به دست می‌گیرد قبل از اینکه شما ببینید که این چه نوشته اطلاعاتی از ضمیر او ندارید، اصلاً نمی‌دانید این که الان نشسته خطاط است یا فرض کنید سبزی فروش است، نمی‌دانید، فقط همین می‌دانید کاغذ دست گرفته. یا اینکه فرض بکنید که فلان شغل را دارد، اما وقتی قلم را می‌زند در مرکب و بر صفحه کاغذ می‌آورد، آنجا! عجب این چیه، این کیست؟ چه دارد می‌نویسد؟ تازه کی می‌فهمد این را؟ آن کسی که خودش خطاط است می‌فهمد، نه آن کسی که عادی است. آن کسی که عادی است می‌گوید چقدر قشنگ است، خط قشنگی است. اما آن کسی که خطاط است می‌گوید این کیست؟ آقا من این را تا حالا ندیده بودم، نشناخته بودم، اطلاعاتی از او نداشتم، نگاه کن چه کرده! دارد چه می‌کند، خط دوم را که می‌نویسد، سیاه مشق که می‌کند دیگر می‌گویید این دیگر اصلاً کولاک کرده واقعا کولاک کرده.

من یادم است خدا رحمت کند ما وقتی که به کلاس مرحوم میرخانی می‌رفتیم، خدا بیامرزش، دو تا برادر بودند هر دو واقعا به نظر من مثل شان تابحال نیامده یعنی در خطاطها غیر از یک نفر که احتمالاً میرزا غلامرضا کلهر باشد او از اینها [استادتر] است و گرنه اینهایی که تابحال آمدند مثل میرعماد و ... نه بابا! اینها خیلی از آن [استادتر] بودند. وقتی که سرمشق به ما می‌داد، آن موقع بیست و دو سه سالمان بود، جوان بودیم یعنی جوانتر از حالا بودیم یک وقت نگوئید حالا پیر شدیم، خدای نکرده یک وقت نگوئید ...

ما وقتی می‌آمدیم منزل مرحوم آقا بودند [می‌گفتند] خب بیاورید ببینم دفترهایتان را بیاورید ببینم، این مرحوم آقا این سرمشق را که نگاه می‌کردند یک دفعه یادم است یک ربع همین‌طور به این نگاه می‌کردند و چشم بر نمی‌داشتند، یک ربع! آخر گفتند که: این خط اعجاز است، اعجاز است. خب آن را خطاط می‌فهمد دیگر می‌گوید مثلاً این چیست، خود مرحوم آقا هم خطشان خوب بود، البته خط خوبی داشتند و خطشناس هم بودند. توجه می‌کنید آن می‌فهمد که این چه خبر است.

این عوالمی که خداوند خلق کرده اینها همه بروزات ذات پروردگار است که در این عالم، همه شما دارید مشاهده می‌کنید. حالا بیایید ببینید آن عالم بالاتر چه خبر است، قبل از او چه خبر است،

که اصلاً راجع به آن صحبت نکنیم اولی است تا اینکه برسد به آن عوالم لاهوت و جبروت و ... که آنها
دیگر

اصلاً نمی‌دانیم چه خبر است. تمام اینها را نگاه بکنید چه مسأله‌ای در ذهن شما ایجاد می‌شود؟ آن جلوه پروردگار و عظمت پروردگار و قدرت لایتناهی پروردگار نسبت به بروز اسماء و صفاتش، درست؟ حالا یک مرتبه خدا اراده کند همه اینها بشوند صفر. یعنی فقط خود خدا بماند بدون ظهور، یعنی بدون اینکه از او هیچ تراوشی و هیچ اثری و هیچ بروزی در این عالم شده باشد، برای خدا چه فرقی می‌کند؟ هیچ، صفر صفر صفر یعنی یک دفعه این عالم بشود عدم، عالم ماده بشود عدم، عالم مثال بشود عدم، عالم ملکوت بشود عدم، جبروت، لاهوت، همه اینها یک دفعه بشوند عدم، چطور اینکه از اول عدم بودند مگر نبودند؟ آیا این عوالم، هم‌تراز با پروردگار هم، وجود در عرض او داشتند یا نداشتند؟ نداشتند اگر داشتند که خب می‌شد شرک و کفر. آن وقت در آنجا دو وجود اصیل و دو وجود قدیم می‌شد که خب تالی فاسد خودش را دارد و بطلانش هم معلوم است.

آن وجود بحت و بسیط که در آن عالم لا اسم و لا رسم بود و هیچ اثری نبود و هیچ نشانه‌ای نبود بلکه همان وجود بالصرافه حق بود و هیچ بروزی در آن موقع نبود و در آن مرتبه نه در آن عالم، در آن عالم غلط است در آن مرتبه هیچ‌گونه از اسم و از صفت و از فعل پروردگار نبود که از او تعبیر به همان مقام هو هویت و عالم عماء می‌شود. وقتی که نبود چه نقصانی و چه انکساری و چه وهنی برای خدا بود؟ هیچی!

ی،^۱ خدا بود و هیچ چیزی با خدا نبود در قبال خدا نبود، در معیت خدا نبود فقط او بود و بحث و بسیط و چیز دیگری که عنوان شیء بر او منطبق بشود تحقق نداشت. درست شد؟

خب آیا این دلالت بر نقصان خدا می‌کند؟ خدا در آن موقع ناقص بود؟ مثل جنینی که ناقص است کم کم در شکم مادر کامل می‌شود خدا هم آن موقع ناقص بود؟ یا مثلاً مثل یک درختی که فرض کنید که باید به چهار پنج متری برسد فعلاً هنوز در دو متری است باید سه متر دیگر ارتفاع پیدا کند؟ یا مثل فرض کنید که یک ماشین که از یک کارخانه می‌خواهد بیاید بیرون مراحل اولیه اش هنوز ناقص است تا وقتی از آن خط تولید خارج می‌شود و چیزهای دیگر، این طوری بود خدا؟ یا اینکه نه پروردگار در همان موقع همانی بود که الان همان است و هیچ تفاوتی نکرده؟ آن خطاطی که می‌آید این خط را می‌نویسد چه به او اضافه می‌شود؟ می‌گوییم عجب خطاطی است این "عجب خطاطی" را ما می‌گوییم، به او چه اضافه شد؟ هیچی! او همان است. اگر او را روی ترازو می‌کشید قبل از نوشتن این خط وزنش

^۱ روح مجرد، ص ۱۹۲.

هشتاد و سه کیلو و سیصد گرم بود، الان هم برود روی ترازو همان است، یک گرم هم به او اضافه نمی شود نه کم می شود و نه اضافه. بر این کسی که نوشته چیزی اضافه نمی شود همانی که هست، همانی که در درونش است، همان میزان از اطلاع و ادراک و خصوصیات که در او هست، همان است ما می گوئیم: "عجب!" ما می گوئیم: "عجب خطاطی است!"، "این دیگر کیست؟!"، "این چه حالتی دارد؟ این چه استادی است؟" ما داریم می گوئیم، در او چیزی اضافه نمی شود، او همان است. بروز او و اثر او و ظهور او به او اضافه نمی کند، ما را بر یک حقیقتی مطلع می کند چیزی از او نه کم می کند و نه اضافه، هیچی. یک کاغذی را برداشته و یک خطی را نوشته، تابلویی را برداشته و یک نقشی را در آن تابلو نقاشی کرده.

بعضی از این تابلوها را که می کشیدند اصلا یک چیز عجیبی بود! نقاش‌هایی بودند، کسانی بودند. می گویند یک وقت کمال الملک، ناصر الدین شاه را به منزلش دعوت کرده بود، بعد جلوی درب ورودی عکس یک نفر از این غلام سیاه‌های آفریقایی کشیده بود و در دستش یک نیزه بود، می گویند ناصر الدین شاه وقتی درب را باز کرده بود این هم قشنگ گذاشته بود جلوی درب ورودی که اعلی حضرت وقتی می خواهند تشریف بیاورند... نمی دانم چرا اعلی حضرت‌ها این قدر می ترسند، ترسو هستند! [ناصرالدین شاه] یک دفعه پرید بیرون و ترسید که می خواهد با نیزه بزندش. البته خب حقش این بود که اول آن گماشته‌ها را بفرستد جلوتر! هفت هشت ده هزار تا را! این طرف و آن طرف، ببیند یک دفعه از نقاشی‌ها و فلان. خب به هر حال ناصرالدین شاه است دیگر! ناصرالدین شاه که نباید همین طوری برود! باید با کبکبه برود! اینها تنها بخواهند بروند اصلا نمی شود! نمی توانند راه بروند!

می گویند او وقتی چشمش افتاده بود به این غلام سیاه پریده بود بیرون، گفته بودند این نقاشی است نترس بابا! هنوز عزرائیل سراغت نیامده، بیا تو این قدر نترس. یعنی این قدر این چهره مجسم بود، این قدر طبیعی بود، این قدر این واضح بود که خیال کرده بود با آن نیزه‌ای که در دستش است می خواهد حمله کند.

یک هم چنین نقاشی و یک هم چنین [هنرمندی] این هنری که الان دارد، این اعجابی که برای این هنر است هیچ چیزی به او اضافه نکرده، که اگر این را نکشد یک نقصانی در او هست. بله! یک اثر تکاملی از خودش را به وجود می آورد، به خودش چیزی اضافه نمی شود، ایجاد می کند خارج از خودش، خارج از وجود خودش یک همچین اثری را ایجاد می کند از درون خودش و از اثر خودش این را ایجاد خارجی می کند. که البته خب در مورد پروردگار مسأله تفاوت می کند، حالا این یک اثر

بود، در مورد پروردگار نفس همان وجود است که ماهیت و شکل پیدا می‌کند و صورت پیدا می‌کند، نه اینکه فاصله‌ای باشد و خروجی باشد و تفاوتی باشد و بینونیتی باشد.

آن وقت در يك همچنين موقعیتی ما می‌گوییم رسول خدا، رسول خدا خاتم پیغمبران، کسی که شق القمر می‌کند، کسی که تمام عالم به انگشت او چه می‌شود، به اشاره او چه می‌شود؛ حضرت عیسی يك اشاره می‌کند مرده زنده می‌کند، عجب! عجب! این چشمه‌ایان آن چنان [گرد] می‌شود: مرده زنده کرد بابا! حالا غیر از اینکه مرده زنده می‌کند ایجاد می‌کند، خلق می‌کند ... **وَ إِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ ...** الهائده، ۱۱۰ خلق می‌کند، اصلا تو خلق می‌کنی. این که می‌گوییم و اذ تخلق یا وقتی شما نگاه به پیغمبر می‌کنید می‌بینید اشاره می‌کند و ماه را دو نصف می‌کند، نصف يك ماه در جای خود می‌ایستد و نصف دیگر حرکت می‌کند و هفت مرتبه دور کعبه طواف می‌کند و بعد می‌آید نزول می‌کند و از درون لباس رسول خدا عروج می‌کند و می‌رود دوباره به آن نصف خودش می‌چسبد، این را همه نقل کردند، این قضیه چیست؟ که این نیمه دوم ماه می‌آید به زمین و همه می‌بینند رفت در این کم رسول خدا در این آستین و از آستین دوباره رفت بالا این آستین مگر چقدر است؟ چند سانت است ده سانت است ... نصف کره ماه چقدر است؟ حالا ما راجع به این يك تکه اصلا صحبت نمی‌کنیم چون شاید درك این مسأله خیل مشکل باشد، همان قسمت اولش که نصف ... آن را که دیگر همه دیدند، حتی گفتند که آمد به سمت زمین آن افرادی که در خارج بودند، در بیابان بودند و جزو این کاروانی‌ها بودند. آمد و چرخید و بعد هفت از دور، رفت به آن نیمه دیگر ... آیه قرآن هم داریم دیگر **اَفْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَ انشَقَّ الْقَمَرُ** القمر، ۱ همه هم دیدند، مشرکین هم دیدند. ما نگاه می‌کنیم می‌بینیم رسول خدا [این کار را کرد] این که ما داریم نگاه می‌کنیم به اینکه رسول خدا این کار را کرد، رسول خدا همانجا یواش می‌زند پشت سر ما، می‌گوید به من نگاه نکنی، به آن کسی نگاه کن که دارد آنجا این کار را می‌کند من وسیله هستم. یواش در گوش ما این مسأله را، یعنی در دل ما می‌گوید. می‌گوید من که الان دارم این کار را می‌کنم تو به من نگاه نکن، من رسول خدا آمدم تو را از خودم به او حرکت بدهم، تو نگاه نکن به این اشاره من، تو نگاه نکن به اینکه من اراده کردم، نگاه کن که او اراده کرده اگر او اراده کرده پس من در اینجا چه کاره هستم؟ هیچ، دیگر من کاره‌ای نیستم. تمام هدف انبیاء و اولیا و ائمه و عرفا و بزرگان طریق همه برای این بوده که این دید ظاهر را که ما داریم به پایین نگاه می‌کنیم بگیرند و منتقل به آن مبدا و آن اصل و حقیقتش بکنند.

یک دفعه در جایی بودیم مرحوم آقا رضوان الله علیه یک قضیه‌ای از آقای حداد تعریف می‌کردند که البته در یکی از همین سفرهایی که رفته بودند و مراجعت کردند و داشتند برای دوستانشان می‌گفتند یک قضیه‌ای در آنجا اتفاق افتاد و خصوصیاتش را نگفتند و همین قدر که یک مسأله غیرعادی بود که توسط مرحوم آقای حداد این ظهور پیدا کرده بود و یک مسأله‌ای که ممتنع بود، محال بود یعنی به حسب ظاهر وجودش و تحققش مستحیل بود، محال بود، یعنی اصلاً امکان نداشت که این بخواهد یعنی با توجه به شرایط عادی نه محال عقلی.

وقتی که این انجام شد یک مرتبه یک حالتی در یک تعدادی از آن اشخاصی که در اینجا نشستند بودند پیش آمد که یک دفعه گفت: سبحان الله! یعنی شما می‌توانید یک همچنین کاری انجام بدهید؟ سبحان الله! آقای حداد برآشفتنده گفتند: ساکت شو! استغفار کن، توبه کن، مگر من کردم این کار را که داری به من نسبت می‌دهی؟ یعنی برآشفتنده و خطاب کردند مگر من این کار را انجام دادم که داری به من نسبت می‌دهی و می‌گویی سبحان الله؟! خب کار خیلی غریبی بوده، کار از خارق عادت هم آن طرف‌تر بوده حتی، و رگهایشان قرمز شد، صورت‌شان برافروخته شد و گفتند استغفار کن! خجالت بکش! چه کن، چه کن، مگر من کردم!؟

دروغ نمی‌گویند، راست دارند می‌گویند. می‌گویند چرا این مسأله تو را فریفت و تو را گول زد، و تو را از آن ادراک واقع و ادراک حقیقت به ظاهر تنزل داد و آن واقعیت را از دیدگان تو پنهان کرد؟ چرا به آن واقعیت نگاه نمی‌کنی؟ امیرالمومنین علیه‌السلام تمام همتش و تمام قدرتش و تمام آرزویش و تمام امنیه‌اش این بود که مردم را از توجه به خود به آن طرف [سوق بدهد] خب چه کار کند؟ خدا علی را علی خلق کرده، با این خصوصیت، بخواهی نخواهی همین است، خب تبعاً افراد چه می‌شوند؟ یکی می‌رود علی‌اللهی می‌شود یکی نمی‌دانم فرض بکنید که آن طرف می‌رود، یکی این طرف می‌رود، یکی از این طرف می‌افتد یکی از آن طرف، خب چرا نگاه نمی‌کنی به این که علی دارد این کار را انجام می‌دهد این دستِ او نیست، این دستِ بشری نیست، این ظهورِ ظهورِ اوست، هی چشم و توجه می‌آید به ظاهر و هی می‌آید اینجا را می‌بیند.

امام سجاد علیه السلام در اینجا می خواهد بفرماید: ای مردم! ای مردم که شما خود را شیعه من می دانید ما شیعه کی هستیم؟ ما شیعه امام سجاد هستیم دیگر، امام چهارم ببینید من چه جور دارم حقیقت را به شما یاد می دهم، معرفت را چطور دارم در اختیار شما قرار می دهم، واقعیت را چطور دارم به شما می نمایم. که من امام سجاد که در آن قضیه ای که در مدینه خواست اتفاق بیافتد یک ریسمان را

یک حرکت دادم تمام زمین و زمان به لرزه درآمد، من امام سجاد وقتی که در پیشگاه خدا قرار می گیرم می خواهم به شما ارتباط بین خلق و بین خدا را بنمایانم می گویم و ما انا یا رب و ما خطری، خدایا من اصلاً چه جایگاهی در اینجا دارم؟ چه جایگاهی دارم؟ خب وقتی ما نگاه می کنیم، می بینیم امام سجاد علیه السلام راست می گویند. شما آن امامت امام سجاد علیه السلام را بگیرید از امام سجاد آن ولایت را، آن امامت را، آن خصوصیت ربطیه یعنی رابطیه و واسطیه بین خالق، بین مبدأ و بین ظهور و بین مظهر، و آن بین خالق و بین مخلوق آن را شما بگیرید این امام سجاد می شود چه؟ می شود یکی از افراد دیگر، شما الان نگاه به یک امام سجاد بکنید تشخیص می دهید این امام است؟

افرادی که می آمدند خدمت مرحوم آقا، خدمت مرحوم آقای حداد می آمدند در منزلشان می نشستند غذا می خوردند سر سفره شان، چه تصویری از ایشان داشتند؟ به به به چه سید بزرگواری همین، سید بزرگواری، غیر از این بود؟! چقدر مودب است چقدر خوش اخلاق است. می گفتند دیگر خب ما می شنیدیم چقدر خوش اخلاق است! چقدر مودب است! چقدر این با افراد با همه به خوبی برخورد می کند، کسی را از خودش نمی راند، همه را دعوت می کند، در خانه اش به روی همه باز است. این طور بود دیگر. بیش از این چقدر فهم داشتند؟ یعنی اگر یک نفر می آمد همان عمامه آقای حداد را سرش می گذاشت آن قبای ایشان را هم می پوشید، آن عبا را هم می پوشید و از نظر اخلاق و رفتار خودش را می خواست کپی ایشان قرار بدهد، مردم چه فرقی می گذاشتند؟ هیچی! هیچ فرقی نمی گذاشتند، هیچ تفاوتی نمی گذاشتند.

یک وقتی ما یک قضیه ای را مشاهده می کردیم، خندمان گرفت. یک شخصی را برده بودند در یک جایی، بعد یک بنده خدایی خلاصه در یک زندانی فوت می کند، در همان زمان های سابق، بعد آن قیافه اش و اینها را درست کرده بودند و آنجا گذاشته بودند. بعد افراد نمی دانم یکی از اقوامش و اینها رفته بود داشت توضیح می داد اینجا این، اینجا این، اینجا این اتاق این طور می کردند، چه می کردند. بعد رفت سراغ این بنده خدایی که آنجا تمثالش را درست کرد بودن، د کائوچو بود نمی دانم، پلاستیک

بود دیگر، از پلاستیک درست کرده بودند که من اطلاعی ندارم، بعد رفته بود و نشسته بود و گریه می کرد یعنی او را گرفته بود! های های همین طور گریه می کرد برای اینکه این مثلا با اینکه پلاستیک است ...، چرا این را گرفتی؟ حالا بایست یک کنار و گریه کن، این پلاستیک را گرفته دارد گریه می کند چون تمثال یک کسی است که حالا قبلا از بین رفته و فلان و این چیزها. توجه می فرمایید؟

اینها چیست؟ اینها عالم توهم است دیگر. یعنی واقعا یک نفر بیاید همین کار را انجام بدهد، همین طرز صحبت کند ما چقدر...؟ ایدا! چه سید [بزرگواری] حالا اگر شیخ هم باشد و عمامه‌اش [سفید باشد] چه سید [بزرگواری] می‌گوییم بابا این شیخ عمامه‌دار است، بین سیادت و بین عام بودنش هم ما فرق نمی‌گذاریم، یکی عمامه سیاه داشته باشد یا سبز حالا دیگر آن تو چه خبر است ما که نمی‌دانیم، حالا این واقعا مثل این [خدام] سامرا هستند می‌گویند عمامه سیادت را می‌فروشد یک ساعت دو ساعت اینهایی که در حرم هستند این کارها را می‌کنند، آن کلاه را می‌گذارد سرش و کلاه سیادت و صد تومان و دویست تومان خلاصه یک ساعت اینجا بایست و دلالتی‌اش را بده و تقسیم کنند و... خب چه می‌فهمیم ما؟ ما غیر از اینکه یک مقدار همین ظاهر برای ما نمایانگر یک مسأله است چه می‌فهمیم؟ چه چیزی ادراک می‌کنیم؟ هیچ، ادراک دیگری نداریم. این مطلب هم همین است.

اگر از امام سجاد علیه‌السلام آمدیم آن امامت را گرفتیم، شد یک فرد عادی، یک فرد معمولی یعنی مثل یک فرد عادی مثل سایر افراد حرکت می‌کند در کوچه و بازار و خیابان همین کارهایی را انجام می‌دهد که ما انجام می‌دهیم، همین رفتاری انجام می‌دهد که ما داریم انجام می‌دهیم توجه فرمودید؟ اینها خیلی مسائل دقیقی است ها! اصلا این سلوک یعنی همین این، سلوک عقلانی به این دارند می‌گویند. این اصلا همین مسأله است که انسان را جلو می‌برد.

در چند شب پیش که مشهد مشرف بودم در آن مجلس رفقا این مسأله را عرض کردم و عرض کردم که خیلی تفاوت است بین اینکه ما یک مطلب را از امام زمان علیه‌السلام... شما از امام زمان بالاتر کسی را سراغ دارید؟ نه! از امام زمان که دیگر کسی بالاتر نیست، حرفش دیگر تمام است، کلام امام دستور امام دیگر، امام علیه‌السلام در اینجا نشسته باشد و بگوید آقای فلان شما برو این عمل را انجام بده این کار را باید بکنی خب انجام می‌دهیم دیگر، وقتی انسان دستوری از امام بشنود خب باید برود انجام بدهد. گفتم اگر انسان پیش از اینکه امام به او بگوید که این عمل را انجام بده خودش بفهمد این عمل مورد رضای امام است انجام بدهد صد مقابل اثرش بیشتر است از اینکه از امام بشنود و بعد برود انجام بدهد. چرا؟

چون در وقتی که انسان خودش احساس می‌کند با عقلش، با ضمیرش، به این نتیجه می‌رسد که این عمل ممضی و مورد رضای امام علیه‌السلام است، اینجا با باطن و با آن حقیقت باطنی خودش بدون دخالت ظاهر و بدون دخالت و جمع شدن جاذبه‌های ظاهری این عمل و این فعل از او صادر می‌شود؛ این عمل آن برندگی که دارد و تأثیری که دارد و عبوری که این را می‌دهد بسیار بیشتر است از اینکه ما نگاه بکنیم بگوئیم یا بقیة الله! یا بن الحسن! یا حجة بن الحسن! حضرت در اینجا حضور دارند عرض ارادت کنیم چه می‌فرمایید؟ برو این عمل را انجام بده، برو این کار را انجام بده، اینجا چیزهای دیگر آمده دخالت کرده، اینجا امام زمان بودن و دیدن و آن عمامه و آن هیکل و آن مسأله و اینها آمده در اینجا همراه شده، گرچه در اینجا هم باید انسان انجام دهد البته اگر نداند که خب نداند، صحبت در آنجاست که بداند، بداند این عمل را اگر خدمت حضرت برسند هم می‌گویند برو بکن، یا انجام نده در این فرض ما داریم صحبت می‌کنیم والا اگر شک داشته باشیم خب مسلم است آنجا باید فقط طبق نظر امام علیه‌السلام عمل کنیم. این خیلی اثر بیشتری دارد، چون دیگر در اینجا ظاهر نیامده تاثیر بگذارد، همین دیدن ظاهر نیامده تاثیر بگذارد.

لذا در اینجا خیلی مسائل هست، کلمات ائمه علیهم‌السلام چه مسائلی هست در آخر الزمان کسانی می‌آیند، چه مراتبی دارند، علتش این است که اینها ندیدند و با همان باطن خودشان و با عقل خودشان و با همان یافته خودشان بدون توجه به ظاهر حرکت می‌کنند همه اینها خب بالاخره همین است؛ که این قدرت و این صلابت و این استقامت در یک همچنین شرایطی برای انسان پیدا می‌شود. حالا این امام سجاد بدون این قضیه چه فرقی با بقیه مردم می‌کند چه تفاوتی؟ یعنی ما اگر آن امامت و ولایت را از حضرت بگیریم، می‌شود یکی از افراد دیگر. پس امام علیه‌السلام که در اینجا می‌فرماید که و ما انا یا رب و ما خطری، خدایا من در اینجا کی هستم؟ اهمیت چیست؟ ارزشم چیست؟ چه موقعیتی من در اینجا دارم؟ خب حضرت راست دارد می‌گوید. می‌گوید آن ولایتی را که من دارم این ولایت مال توست، این ولایت مال من نیست، می‌دهی می‌گیری، به این می‌دهی از این می‌گیری، **تُوْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَ تَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَ تُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَ تُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ** آل عمران، ۲۶ سلطنت را به این می‌دهی سلطنت را می‌گیری، ندیدیم ما؟ ما در آن زمانی که بودیم که همان زمان شاه مگر باور می‌کردیم یک روزی اینها سلطنت را از دست بدهند، اصلا به ذهنمان نمی‌آمد. یک مرتبه چطور آمد و این دودمان به هم ریخت و پیچید و هزار و یک کار می‌توانستند در آن موقع انجام بدهند و ندادند، دست‌شان بسته بود، فکرشان بسته بود. وقتی اراده بیاید از آنجا، آن اراده حق بیاید فکرها را می‌بندد،

دستها را می‌بندد، مسائل و جریانات را به شکلی درمی‌آورد که اصلا خواهی نخواهی انسان به یک سمت و سوی دیگری حرکت می‌کند، می‌گوید چرا این جوری شد مگر من اینجوری نگفتم، آقا من به تو این را گفتم تو چرا ...، نه آقا تو این را گفتی، گاهی اوقات هم اتفاق می‌افتد انسان در حساب خودش یقین دارد که یک مطلب را به فلان کس گفته و یک دفعه می‌بیند یک چیز دیگر از آب درآمد. آقا شما این را گفتی، اینجا دیگر آدم

می گوید که قضیه معلوم است يك چیز دیگر است خیلی اتفاق می افتد حتی برای خود انسان هم خیلی اتفاق می افتد. مگر ما باور می کردیم؟ ولی وقتی اراده می آید ... وَ تَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ ... آل عمران، ۲۶ بخواهیم به يك شب همه طومار را به هم می پیچانیم، بخواهیم می توانیم، هیچ کس هیچ کاری هم نمی تواند انجام بدهد هیچ کاری انجام نمی دهد. از آن بدتر برای آن جریان عراق و صدام بود، اگر يك در میلیون احتمال سرنگونی شاه بود راجع به صدام آن هم نبود، این دیگر جانوری بود که اصلا می گفتیم اصلا مگر جبرئیل از پس او برمی آید؟! این یعنی يك چیز عجیبی بود یعنی واقعا خیلی عجیب بود، خیلی. از نظر قدرت روحی و قدرت نفسی واقعا از افراد کم نظیر بود، خیلی نفس قوی و پر جاذبه و پر تاثیر، منتهی در قساوت و در ظلمت و در کدورت و ...

ولی وقتی قرار شد که از بالا بیاید و آن اسم قهار پرورگار نزول پیدا بکند و طومار او را بیچد؛ دیگر هیچ چیزی مانع نشد. یک شب تمام مسائل حل شد، تمام مسائل. صبح بلند شدند نگاه کردند دیدند همه جا پر هستند و گرفتند و تمام شد و رفت. چه شد؟ نقشه ها چه شد؟ تدبیرها چه شد؟ تقسیم بندی ها چه شد؟ می نشستند این طرف و آن طرف، در رادیوها ما می شنیدم تحلیل می کردند و از اینکه این آمده تدبیری کرده که در مقابل آن دول دیگر بتواند بایستد اظهار رضایت می کردند. چقدر ما ساده هستیم! چقدر واقع ساده هستیم! اینها همش به خاطر چیست؟ می گفتند که بله! من خودم می شنیدم، بله ایشان آمده و سه قسمت کرده و بسیار تقسیم جالبی، یک قسمت را به یکی داده و یک قسمت را به یکی، هر کدام اینها جدا و بسیار می تواند این مقاومت کند و چه کند. بابا جان یک خرده اینجا را درست کنید، آخر تا کی ما همین طور مانند اطفال بیندیشیم؟ یک شب آقا جان اول و آخرش به یک شب، هم آن بالا و هم وسط و هم پایین همه اینها به هم پیچید و رفت و تمام شد و معلوم نشد خود این جناب کجا در رفت آخرش رفتند از چاه کشیدند بیرون و چه کردند. چرا؟ چون ما داریم از پایین به مطلب نگاه می کنیم نه از بالا، هی چشم مان به پایین است، اینها این کار را کردند، هیچ نگاه نمی کنیم آن چه می کند، آن بالا چه خبر است؟ به آنجا توجه نداریم، لذا هی می پیچیم حرف می زنیم این طرف می کنیم آن طرف می کنیم، وقتی یک دفعه به هم پیچید همه می گویند ها! ها! چه شد، خب بابا از اول این قدر لازم نبود به یک راه دیگر بروی تا وقتی که مسأله جور دیگری شد، حاج و واج بشوی، هیچ طوری نشد، تقدیر این جور بوده شما نمی فهمیدی شما خبر نداشتی.

و تنزع ملک ممن تشاء، الان هم همین است، رفقا ما نباید گول این ظواهر را بخوریم، توجه

کردید؟ به هر کس بخواهد می‌دهد و از هر کس بخواهد پس می‌گیرد، امانت را دو روز در دست من و

شما می سپارد فردا پس می گیرد. امروز نفسی باقی است، نشستیم دور هم برای هم صحبت می کنیم، می گوئیم، گوش می دهیم، می خندیم، توجه می کنیم؛ فردا معلوم نیست چه خواهد شد، توجه کردید؟ فردا معلوم نیست چه خواهد شد. پس همان طوری که بزرگان گفتند دم را باید غنیمت شمرد، فعلا که نفسی می آید و می رود فعلا را باید غنیمت شمرد و گرنه از فردا کسی اطلاع ندارد و خبر ندارد. امام علیه السلام هم همین را می فرماید، می فرماید تمام آنچه را که شما از من می بینید و می شنوید و احساس می کنید، همه اینها صفر است و باید نگاه کنید به اینکه ببینید آن حقیقت و اصل و ریشه و منبع و سرچشمه این مطالب چیست که آن در چیست، آن در جای دیگر است. لذا حضرت عرضه می دارد به پروردگار و ما انا یا رب، اینها همه برای ماست ها! نمی گویم برای خود حضرت نیست، اول حضرت برای خودشان دارند می گویند، ولی دارند حضرت به ما یاد می دهند می گویند شما که شیعیان من هستید شما که باید از من بیاموزید، ما باید از کی بیاموزیم؟ ما باید از امام بیاموزیم، کلام امام را بگیریم روی آن فکر کنیم، روی آن تامل کنیم و بعد به کار ببندیم نه اینکه همین طوری فقط صحبت کنیم، به کار ببندیم.

بدانید که وضعیت این است، منی که امام سجادتان هستم، منی که تمام عالم در دست من است، منی که واسطه بین خدا و خلق هستم، منی که تمام عوالم به اراده و ولایت من در حرکت و در تکاپو و در رشد و در تکامل است، من نسبت خودم را و واقعیت خودم را نسبت به نظام عالم که همان وجود پروردگار است این طور دارم می بینم، دیگر شما خودتان حساب خودتان را برسید. من که امام هستم دارم می گویم و ما انا یا رب و ما خطری، خدایا من کی هستم این وسط؟ در این دریای بی کران تو من چه کاره هستم و چه نقشی دارم، چه اهمیتی دارم؟ خب ما هم همین، ما هم همین هستیم.

یک وقتی در زمان مرحوم آقا ما در یک همچین فکرها و تصوراتی بودیم، یعنی آن زمانی که مرحوم آقای حداد در قید حیات بودند مطلب برای ما یک جوری بود یک قسمی بود که مثلا فرض کنید که انگار این حقیقت و واقعیت فقط منحصر در وجود ایشان است و به وجود ایشان این ربط برقرار است و با این و با قطع این ربط دیگر همه چیز تمام می شود. یک هم چنین چیزی بعضی ها می گفتند. بعد ما دیدیم نه مرحوم آقای حداد به رحمت خدا رفتند و آب هم از آب تکان نخورد، مطلبی هم اتفاق نیفتاد. چرا؟ چون آن فیض برقرار است، این عبد صالح آمد و به حسب ظاهر از این حیات مادی پر به عالم ملکوت کشید اما فیض بوده، در یک ظهور دیگری و در یک مظهر دیگری همان بوده، لذا می بینید تغییر نکرد همان طوری ادامه داشت.

بعد در زمان مرحوم آقا می گفتیم نه دیگر این مسأله ... آقای حدادی هم نیست دیگر فقط منحصر ... و خیلی عجیب بود برای بنده آن لحظات آخر حیات مرحوم آقا، وقتی که من در کنار ایشان بودم و احساس می کردم مطالب دیگر [عادی] نیست، یک مرتبه این به نظرم آمد پس همه چیز تمام شد! تا یک هم چنین چیزی در نظرم آمد یک مرتبه یک احساسی از ایشان، یعنی توجهی از ایشان شد، همه چیز تمام شد یعنی چه؟! پس خدا کجا رفت؟ تا حالا خدا کجا بود؟ مثل اینکه آن قضیه اصلا فراموش شده بود، نه خدایی نه امامی، نه چیزی فقط یعنی ما بودیم؟ یعنی ظاهرا پس خدا کجا رفت؟ مگر امام نیست؟ مگر خدا نیست؟ مگر آن ربط نیست، مگر آن حقیقت نیست؟

و در هر زمانی انسان باید همان حقیقت توحید را و ظهورش را در هر زمانی باید احساس کند. خوب البته آن مظهر تام داریم، غیر تام داریم، متکامل داریم، غیر متکامل داریم تا اینکه انسان از این ظاهر به آن باطن حرکت کند و سیر کند که تمام این سیر و حرکت در تحت این مسیر قرار بگیرد. یعنی وقتی که انسان خود را در این مسیر قرار می دهد یعنی در این فضای ولایی امام علیه السلام قرار می دهد، این است! حالا هر صورتی که می خواهد پیدا بکند آن صورت دیگر صورتی است که در اختیار انسان نیست، امروز در یک صورت، فردا در صورت دیگر و روز دیگر در صورت دیگر. مهم این است که انسان در این فضا هست یا نیست این مهم است، اگر در این فضا باشد و خود را در این فضا قرار دهد آنچه را که برای او مفید است به او خواهد رسید و این لطف خدا شامل او خواهد شد.

چند شب پیش بنده جایی بودم و یک مطلب در نظرم بود، که این مطلب را به عده ای که در آنجا هستند اعلام کنم و عرض کنم. اصلا متوجه این قضیه نبودم که این مطلب بعد از فلان قضیه می خواهد اتفاق بیافتد و جایش این است که بعد اتفاق بیافتد نه قبل، هیچ اصلا متفطن نبودم، همین که می خواستم بگویم یک دفعه دیدم که عجب این مطلب را که الان من می خواهم بگویم با توجه به این قضیه ای که می خواهد اتفاق بیفتد خوب جایش اینجا نیست، جایش بعد از این است و این خلاف است، یک خرده بیشتر فکر کردم دیدم نه درست است. همانجا نظرم را عوض کردم و آن اعلانی که کردم یک اعلانی کردم متاخر از آن مطلبی که به نظر بود که انجام بشود.

خب این از توفیقات چیست؟ از توفیقات ولایت است، وقتی که ما می گوئیم امام رضا خودت بیا دست ما را بگیر خوب می آید می گوید بفرما، حتما باید امام رضا علیه السلام به صورت ظاهر قبا و عمامه و عبا بپوشد و بلند بشود بیاید در خانه و در بزند، یعنی ما این قدر ارزش برای تاثیر ولایت قائل نیستیم که حتما باید به شکل ظاهر و بصورت ظاهر و با یک قیافه خاص و خصوصیت

باشد؟ خب پس

این با بقیه مردم چه فرق می‌کند؟ با بقیه مردم چه تفاوت می‌کند؟ همین که شما خود را در اختیار امام رضا علیه‌السلام قرار دادید و گفتید که امام رضا من چیزی نمی‌دانم، امام زمان من چیزی نمی‌دانم، من چیزی نمی‌فهمم من چیزی حالیم نیست و راست هم گفتیم با امام که شوخی نمی‌شود کرد. ما با هر کسی شوخی داشته باشیم با این یکی نمی‌شود شوخی کنیم، با امام حقیقی البته!! شوخی نمی‌شود کرد. وقتی که شوخی نداریم آنها می‌آیند چه کار می‌کنند؟ آنها هم می‌آیند به آدم می‌گویند آن چیزی را که باید انجام بشود.

دیدید بعضی وقتها می‌خواهید یک مطلبی را بگویید یک دفعه پشیمان می‌شوید، نسبت به آن سرد می‌شوید: حالا نگفتیم هم نگفتیم، حالا بعد ... کی شما را منصرف کرد؟ هیچ عاملی برای انصرافتان پیدا نمی‌کنید. خب یکی باید به آدم بگوید آقا به این دلیل نکن، نه کسی آمد پیش ما، نه کسی که در گوش ما حرفی زد و نه مطلبی را ما دیدیم، یک دفعه اصلا عوض شد حال عوض شد، حال عوض می‌شود وقتی حال عوض شد: نه حالا نگفتی هم نگفتی! حالا ولش کن بگذار بعد! بعد می‌بینی عجب در گفتنش چه مفاسدی بود، چقدر در گفتنش مفاسد بود. کی حال شما را عوض کرد؟ کی این مطلب را در ذهن شما تغییر داد و کی شما را نسبت به این مطلب سرد کرد؟ از یک جای دیگر، چرا؟ چون شما خودتان را در اختیار قرار دادید. گفتید که امام زمان ما چیزی نمی‌دانیم خودت بیا به جای ما هر چی به صلاح ماست به ذهن ما بیاور انجام بده، وقتی حضرت از ما صداقت ببیند خب چرا نکند؟ خب او دیگر امام نیست، اگر حضرت از ما صداقت ببیند چرا ما را راهنمایی نکند؟ صداقت ببیند ها! نه حقه‌بازی، نه تظاهر، نه ریا، نه حضرت در آن حریم‌ها وارد نمی‌شود. صداقت، صدق، صفا، بی‌کلکی، وقتی که ببیند خب امام یعنی همین، امام یعنی همین.

وقتی ما به این نقطه رسیدیم که غیبت امام علیه‌السلام با ظهور امام علیه‌السلام از این نقطه نظر تفاوتی ندارد آن موقع یک خبرهایی می‌خواهد بشود، یک چیزهایی آن موقع برای آدم پیدا می‌شود، که چه امام در غیبت باشد یا در ظهور باشد فرق نمی‌کند، چه موسی بن جعفر علیهماالسلام در زندان باشد چه در مدینه باشد تفاوت نمی‌کند، چه امام هادی و عسکری علیهماالسلام در سامرا در حصر باشند و چه در خارج و در اختیار و در مصاحبت با مردم باشند تفاوتی نمی‌کند وقتی که ما به این نقطه رسیدیم آن وقت کم کم مسائل جنبه واقعی را برای انسان نشان می‌دهد، آن جنبه حقیقی را نشان می‌دهد.

ان شاء الله امیدواریم که خداوند ما را به حاقّ واقع و حقیقت ولایت عارف و متصل بگرداند

و تمام اعمال و کردار ما را براساس انطباق با آن حاق واقع خودش تقدیر بفرماید.
اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيٍّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ